ประโยค ป.ธ. ๖
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

๑. นัยว่า นางสิริมานั้น เป็นสตรีคนนอกที่แม้จะอยู่ในคฤหาสน์นั้นถึงครึ่งเดือน เสวยสมบัตินั้นอยู่ หารู้ว่าตัวเป็นหญิงคนนอกไม่ จึงได้ทำความเข้าใจ (เอาเอง) ว่า ตัวเป็นแม่เจ้าเรือน ฯ นางจึงผูกความอาฆาตต่อนางอุตตราตั้งใจว่า จักต้องให้มันเกิดทุกข์ (ให้ได้) จึงลงจากปราสาทเข้าไปยังโรงครัวใหญ่ เอาทัพพีตักเนยใสที่เดือดพล่านใน (กระทะ) ที่ทอดขนมแล้วเดินมุ่งหน้าตรงไปหานางอุตตรา ฯ นางอุตตราเห็นนางสิริมานั้นกำลังเดินมา จึงแผ่เมตตาไปถึงนางว่า เพื่อนหญิงของเรา ช่างทำอุปการะแก่เรามากมาย จักรวาลก็คับแคบนัก พรหมโลกก็ต่ำเกินไป ส่วนความดีของเพื่อนหญิงของเรานั่นแลช่างยิ่งใหญ่ (เหลือเกิน) ด้วยว่า เราอาศัยนางนั่น จึงถวายทานก็ได้ ฟังธรรมก็ได้ ถ้าเรามีความโกรธเหนือนางนั่น เนยใสนี้จงลวกเราเถิด ถ้าไม่มี อย่าลวกเลย ฯ เนยใสเดือดพล่านที่นางรดลงบนกระหม่อมของนางอุตตรานั้น ได้กลายเป็นเหมือนน้ำเย็น ฯ ลำดับนั้น พวกหญิงรับใช้ของนางอุตตรา มองเห็นนางสิริมานั้นกำลังตัก (เนยใส) ให้เต็มทัพพีใหม่ด้วยเข้าใจว่า เนยใสนี้ คงจักเย็นถือเดินมาอยู่ จึงตวาดว่า จงหลีกไปนะนางคนหัวดื้อ นางไม่สมควรรดเนยใสที่เดือดพล่านลงบน (ศีรษะ) แม่เจ้าของพวกเรา แล้วต่างก็ลุกขึ้นจากตรงนี้บ้าง ตรงนั้นบ้าง ใช้มือบ้าง ใช้เท้าบ้าง ทุบถีบให้ล้มลงบนพื้น ฯ นางอุตตราไม่สามารถจะห้ามปรามหญิงรับใช้เหล่านั้นได้ทัน ทีนั้น นางจึงห้ามหญิงคนใช้ทุกคนที่ยืนคร่อมอยู่ข้างบนนางสิริมานั้นแล้ว ถามว่า เพื่อประสงค์อะไร เธอจึงทำกรรมหนักหนาเห็นปานนี้ กล่าวสอนนางสิริมาแล้วเอาน้ำอุ่นให้อาบชโลม (กาย) ด้วยน้ำมันที่เคี่ยวตั้ง ๑๐๐ ครั้ง ฯ

๒. ขณะนั้น นางสิริมานั้น รู้สึกตัวว่าเป็นหญิงคนนอกแล้ว คิดได้ว่าเรารดเนยใสที่เดือดพล่านลงบน (ศีรษะ) ของนางอุตตรานี้ เพราะเหตุเพียงสามี

(ของนาง) หัวเราะ (นับว่า) ทำกรรมหนักนักแล้ว นางอุตตรานี้ มิได้สั่งหญิงรับใช้ทั้งหลายว่า จงจับมันไว้ แม้ในเวลาที่หญิงรับใช้ทำร้ายเรา กลับห้ามปรามหญิงรับใช้ทุกคน ได้ทำสิ่งที่ควรทำแก่เราอย่างเหมาะสม ถ้าเราจักไม่ขอโทษนางอุตตรานี้ ศีรษะของเราพึงแตกออก ๗ เสี่ยง จึงหมอบลงแทบเท้านางแล้วพูดว่า แม่คุณ ยกโทษให้ดิฉันด้วยเถิด ฯ นางอุตตรา. ดิฉันเป็นลูกสาวที่มีพ่อ เมื่อพ่อยกโทษให้ ก็จักยกโทษ ฯ นางสิริมา. ข้อนั้น ไม่ต้องเป็นห่วงเลย แม่คุณ ดิฉันจักขอโทษปุณณเศรษฐี แม้ผู้เป็นบิดาของท่าน ฯ นางอุตตรา. พ่อปุณณะเป็นพ่อบังเกิดเกล้าของดิฉันในวัฏฏะ เมื่อพ่อบังเกิดเกล้าในวิวัฏฏะยกโทษให้ ดิฉันจึงจักยอมยกโทษ ฯ นางสิริมา. ก็ใครเล่า เป็นพ่อบังเกิดเกล้าของท่านในวิวัฏฏะ ฯ นางอุตตรา. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฯ นางสิริมา. ดิฉันไม่มีความคุ้นเคยกับพระองค์เลย ฯ นางอุตตรา. ดิฉันจักจัดการเอง พรุ่งนี้ พระศาสดาจักทรงพาพระภิกษุสงฆ์เสด็จมาที่นี่ เธอ จงถือเอาเครื่องสักการะตามแต่จะหาได้มาที่นี่แหละ แล้วขอขมาพระองค์เถิด ฯ นางรับว่า ดีละ แม่คุณ ลุกขึ้นแล้ว ไปเรือนของตน สั่งสตรีผู้เป็นบริวาร ๕๐๐ คน จัดเตรียมของเคี้ยวและเครื่องแกงปรุงสำเร็จต่าง ๆ อย่างให้พร้อมไว้ วันรุ่งขึ้น ก็ถือเครื่องสักการะนั้นมาเรือนของนางอุตตรา ไม่สามารถจะใส่บาตรภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขได้ จึงได้ยืนอยู่แล้ว ฯ นางอุตตรา รับเอาสิ่งของทั้งหมดนั้นมาจัดแจงแล้ว ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖
แปล ไทยเป็นมคธ

๑. สา กิร อฑฺฒมาสํ ตสฺมึ เคเห พาหิรกอิตฺถี หุตฺวา วสมานาปิ ตํ สมฺปตฺตึ อนุภวมานา อตฺตโน พาหิรกอิตฺถีภาวํ อชานิตฺวา อหํ ฆรสามินีติ สญฺญมกาสิ ฯ สา อุตฺตราย อาฆาตํ พนฺธิตฺวา ทุกฺขมสฺสา อุปฺปาเทสฺสามีติ ปาสาทา โอรุยฺห มหานสํ ปวิสิตฺวา ปูวปจนฏฺฐาเน ปกฺกุฏฺฐิตํ สปฺปึ กฏจฺฉุนา อาทาย อุตฺตราภิมุขี ปายาสิ ฯ อุตฺตรา ตํ อาคจฺฉนฺตึ ทิสฺวา มม สหายิกาย มยฺหํ มหาอุปกาโร กโต จกฺกวาฬ อติสมฺพาธํ ฆรหฺมโลโก อตินีโจ มม ปน สหายิกาย คุโณ ว มหนฺโต อหญฺหิ เอตํ นิสฺสาย ทานญฺจ ทาตุํ ธมฺมญฺจ โสตุํ ลภึ สเจ มม เอติสฺสา อุปริ โกโธ อตฺถิ อิทํ สปฺปึ มํ ฑหตุ สเจ นตฺถิ มา ฑหตูติ ตํ เมตฺตาย ผริ ฯ ตาย ตสฺสา มตฺถเก อาสิตฺตํ ปกฺกุฏฺฐิตสปฺปิ สีตุทกํ วิย อโหสิ ฯ อถ นํ อิทํ สีตลํ ภวิสฺสตีติ ปุน กฏจฺฉุๆ ปูเรตฺวา อาทาย อาคจฺฉนฺตึ อุตฺตราย ทาสิโย ทิสฺวา อเปหิ ทุพฺพินีเต น ตฺวํ อมฺหากํ อยฺยาย อุปริ ปกฺกุฏฺฐิตํ สปฺปึ อาสิญฺจิตุํ อนุจฺฉวิกาติ สนฺตชฺเชนฺติโย อิโต จิโต จ อุฏฺฐาย หตฺเถหิ จ ปาเทหิ จ โปเถตฺวา ภูมิยํ ปาเตสุ ฯ อุตฺตรา ตา วาเรตุํ นาสกฺขิ อถสฺสา อุปริ จิตา สพฺพา ทาสิโย ปฏิพาหิตฺวา กิสฺส เต เอวรูปี ภาริยํ กมฺมํ กตนฺติ สิรึ โอวทิตฺวา อุณฺโหทเกน นหาเปตฺวา สตปากเตเลน อพฺภญฺชิ ฯ

๒. ตสฺมึ ขเณ สา อตฺตโน พาหิริตฺถีภาวํ ฌตฺวา จินฺเตสิ มยา ภาริยํ กมฺมํ กตํ สามิกสฺส หสิตมตฺตการณา อิมิสฺสา อุปริ ปกฺกุฏฺฐิตํ สปฺปึ อาสิญฺจนฺติยา อยํ คณฺหถ นนฺติ ทาสิโย น อาณาเปตฺวา มํ วิเหฐนกาเลปิ สพฺพา ทาสิโย ปฏิพาหิตฺวา มยฺหํ กตฺตพฺพเมว อกาสิ สจาหํ อิมํ น ขมาเปสฺสามิ มุทฺธา เม สตฺตธา ผเลยฺยาติ ตสฺสา ปาทมูเล นิปชฺชิตฺวา

อยฺเย ขมาหิ เมติ อาห ฯ อหํ สปีติกา ธีตา ปีตริ ขมนฺเต ขมิสฺสามีติ ฯ โหตุ อยฺเย ปีตรํปี เต ปุณฺณเสฏฺฐี ขมาเปสฺสามีติ ฯ ปุณฺโณ มม วฏฺเฏ ชนกปีตา วิวฏฺเฏ ชนกปีตริ ขมนฺเต ปนาหํ ขมิสฺสามีติ ฯ โก ปน เต วิวฏฺเฏ ชนกปีตาติ ฯ สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ มยฺหํ เตน สทฺธึ วิสฺสาโส นตฺถีติ ฯ อหํ กริสฺสามิ สตฺถา เสฺว ภิกฺขุสงฺฆํ อาทาย อิธาคมิสฺสติ ตฺวํ ยถาลทฺธํ สกฺการํ คเหตฺวา อิเธว อาคนฺตฺวา ตํ ขมาเปหีติ ฯ สา สาธุ อยฺเยติ อุฏฺฐาย อตฺตโน เคหํ คนฺตฺวา ปญฺจสตา ปริวาริตฺถิโย อาณาเปตฺวา นานาวิธานิ ขาทนียานิ เจว สูเปยฺยานิ จ สมฺปาเทตฺวา ปุนทิวเส ตํ สกฺการํ อาทาย อุตฺตราย เคหํ อาคนฺตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปตฺเต ปติฏฺฐาเปตุํ อวิสหนฺตี อฏฺฐาสิ ฯ ตํ สพฺพํ คเหตฺวา อุตฺตรา สวิทหิ ฯ

๔๘

ประโยค ป.ธ. ๖
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. ชาวเมืองประชุมกันแล้วกราบทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า ข้าแต่มหาราชเจ้า ในพระนครนี้ เกิดภัย ๓ อย่างขึ้นแล้ว ก่อนแต่นี้เวียนมาถึงรัชกาลที่ ๗ ไม่เคยเกิดชื่อว่าภัยแบบนี้เลย เพราะว่า ในรัชกาลของพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงธรรมทั้งหลาย จะไม่เกิดภัยแบบนี้ ฯ พระเจ้าแผ่นดิน รับสั่งให้จัดประชุมชาวพระนครในท้องพระโรงแล้วตรัสว่า ถ้า ภาพที่ไม่ตั้งอยู่ในธรรมของเรามีอยู่ไซร้ พวกท่าน จงตรวจสอบดูถึงพฤติกรรมนั้นเถิด ฯ ชาวเมืองไพศาลี ต่างช่วยกันตรวจสอบดูประเพณีทุกอย่าง ไม่พบข้อเสียหายอะไร ๆ ของพระเจ้าแผ่นดิน จึงกราบทูลว่า ข้าแต่มหาราชเจ้า พระองค์ไม่มีข้อเสียหาย(อันใด)จึงปรึกษากันว่า ภัยของพวกเรานี้ จะพึงถึงความสงบได้อย่างไรหนอแล ฯ บรรดาคนเหล่านั้น เมื่อบางพวกเสนอว่า ภัย จะพึงถึงความสงบได้ ด้วยการบัดพลี ด้วยการบวงสรวง ด้วยการทำสิ่งอันเป็นมงคล ทุกคน จึงช่วยกันทำพิธีนั้น (ครบ) แม้ทุกวิธี ก็ยังไม่สามารถป้องกันได้ ฯ พวกอื่นพากันพูดอย่างนี้ว่า ครูทั้งหกมีอานุภาพมาก พอเมื่อครูทั้งหกมาในที่นี้แล้ว ภัยก็จะพึงระงับไป ฯ อีกพวกหนึ่ง เอ่ยขึ้นมาว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก ด้วยว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก ทรงแสดงธรรมแก่สัตว์ทุกหมู่เหล่า เมื่อพระองค์เสด็จมา ณ ที่นี้ ภัยเหล่านี้ จะถึงความสงบได้แน่ ฯ ชาวพระนครแม้ทั้งหมด ยินดี(กับ)ข้อเสนอของคนเหล่านั้น จึงพูดขึ้นมาว่า บัดเดี๋ยวนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอแล ฯ ก็ในเวลานั้น เมื่อใกล้จะถึงวันเข้าพรรษาแล้ว พระบรมศาสดา ประทานคำปฏิญญาแก่พระเจ้าพิมพิสารแล้วเสด็จประทับอยู่ในพระเวฬุวัน ฯ

๒. ก็ โดยสมัยนั้น เจ้าลิจฉวีพระนามว่ามหาลิ ผู้บรรลุโสดาปัตติผล พร้อมกับพระเจ้าพิมพิสาร ในสมาคมของพระเจ้าพิมพิสาร ประทับนั่งอยู่แล้ว

ใกล้บริษัทนั้น ฯ ชาวเมืองไพศาลี ตระเตรียมเครื่องบรรณาการใหญ่หลวง ส่งเจ้าลิจฉวีพระนามว่ามหาลิและบุตรของท่านที่ปรึกษาราชสำนัก โดยขอร้องว่า ท่านทั้งสอง ตกลงกะพระเจ้าพิมพิสารแล้วทูลนิมนต์พระบรมศาสดาเสด็จมาในพระนครนี้ ฯ ท่านทั้งสองนั้นไปแล้วถวายเครื่องบัณณาการแด่พระราชา ทูลให้ทรงทราบถึงเรื่องราวนั้นแล้วขอร้องว่า มหาราชเจ้า ขอพระองค์ได้โปรดส่งเสด็จพระบรมศาสดาไปยังพระนครแห่งข้าพระองค์บ้าง ฯ พระราชาตรัสว่า พวกท่านนั่นแล จงรู้เอาเองเถิด ไม่ทรงรับรอง(คำขอ)แล้ว ฯ ท่านเหล่านั้น พากันไปเฝ้าพระบรมศาสดา ถวายบังคมแล้ว ทูลขอร้องว่า พระพุทธเจ้าข้า ในเมืองไพศาลีเกิดภัย ๓ อย่างขึ้นแล้ว ภัยเหล่านั้น เมื่อพระองค์เสด็จไป จักสงบได้ ขออัญเชิญเสด็จเถิด พระพุทธเจ้าข้า จักไป(ด้วยกัน) ฯ พระบรมศาสดา สดับคำของท่านเหล่านั้นแล้ว ทรงใคร่ครวญดู ก็ทรงทราบว่า ในพระนครไพศาลี เมื่อเราสวดรัตนสูตร ความคุ้มครองจักแผ่ไปทั่วแสนโกฏิจักรวาล ในเวลาจบพระสูตร การบรรลุธรรมจักมีแก่สัตว์แปดหมื่นสี่พันและภัยทั้งหลายนั้น ก็จักสงบไป จึงทรงรับคำ(นิมนต์)ของท่านเหล่านั้น ฯ พระเจ้าพิมพิสาร ทรงสดับว่า ข่าวว่า พระศาสดาทรงรับ(นิมนต์) การเสด็จไปเมืองไพศาลี รับสั่งให้แถลงข่าวทั่วพระนคร เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลถามว่า พระองค์รับ(นิมนต์) การเสด็จไปเมืองไพศาลีหรือพระพุทธเจ้าข้า เมื่อพระพุทธองค์ตรัสว่า ขอถวายพระพร มหาบพิตร จึงกราบทูลว่า ถ้ากระนั้น โปรดชะลอไว้ก่อน(สักระยะ)พระพุทธเจ้าข้า เกล้ากระหม่อมขอตระเตรียมหนทางก่อน รับสั่งให้ปราบพื้นที่ ๕ โยชน์ ระหว่างกรุงราชคฤห์กับแม่น้ำคงคา ให้ราบเรียบ ให้จัดแจงวิหารทีละโยชน์แล้วกราบทูลถึงเวลาที่จะเสด็จแด่พระบรมศาสดา ฯ

ให้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖
แปล ไทยเป็นมคธ

๑. นครวาสิโน สนฺนิปติตฺวา ราชานํ อาหํสุ มหาราช อิมสฺมึ นคเร ตีณิ ภยานิ อุปฺปนฺนานิ อิโต ปุพฺเพ ยาว สตฺตมา ราชปริวฏฺฏา เอวรูปํ ภยํ นาม น อุปฺปนฺนปุพฺพํ ธมฺมิกราชูนํ หิ กาเล เอวรูปํ ภยํ น อุปฺปชฺชตีติ ฯ ราชา สณฺฐาคาเร สพฺเพสํ สนฺนิปาตํ กาเรตฺวา สเจ เม อธมฺมิกภาโว อตฺถิ ตํ วิจินถาติ อาห ฯ เวสาลีวาสิโน สพฺพํ ปเวณึ วิจินนฺตา รญฺโญ กญฺจิ โทสํ อทิสฺวา มหาราช นตฺถิ เต โทโสติ วตฺวา กถนฺนุ โข อิทํ อมฺหากํ ภยํ วูปสมํ คจฺเฉยฺยาติ มนฺตยึสุ ฯ ตตฺถ เอกจฺเจหิ พลิกมฺเมน อายาจนาย มงฺคลกิริยายาติ วุตฺเต สพฺพมฺปิ ตํ วิธึ กตฺวา ปฏิพาหิตุํ นาสกฺขึสุ ฯ อญฺเญ เอวมาหํสุ ฉ สตฺถาโร มหานุภาวา เตสุ อิธาคตมตฺเตสุ ภยํ วูปสเมยฺยาติ ฯ อปเร สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลเก อุปฺปนฺโน โส หิ ภควา สพฺพสตฺตหิตาย ธมฺมํ เทเสสิ มหิทฺธิโก มหานุภาโว ตสฺมึ อิธาคเต อิมานิ ภยานิ วูปสมํ คจฺเฉยฺยุนฺติ อาหํสุ ฯ เตสํ วจนํ สพฺเพปิ อภินนฺทิตฺวา กหํ นุ โข โส ภควา เอตรหิ วิหรตีติ อาหํสุ ฯ ตทา ปน สตฺถา อุปกฏฺฐาย วสฺสูปนายิกาย รญฺโญ พิมฺพิสารสฺส ปฏิญฺญํ ทตฺวา เวฬุวเน วิหรติ ฯ

๒. เตน จ สมเยน พิมฺพิสารสฺส สมาคเม พิมฺพิสาเรน สทฺธึ โสตาปตฺติผลํ ปตฺโต มหาลิ นาม ลิจฺฉวิ ตสฺสํ ปริสาย สนฺติเก นิสินฺโน โหติ ฯ เวสาลีวาสิโน มหนฺตํ ปณฺณาการํ สชฺเชตฺวา ราชานํ พิมฺพิสารํ สญฺญาเปตฺวา สตฺถารํ อิธ อาเนถาติ มหาลิญฺเจว ลิจฺฉวึ ปุโรหิตปุตฺตญฺจ ปหิณึสุ ฯ เต คนฺตฺวา รญฺโญ ปณฺณาการํ ทตฺวา ตํ ปวตฺตึ นิเวเทตฺวา มหาราช สตฺถารํ อมฺหากํ นครํ เปเสถาติ ยาจึสุ ฯ ราชา ตุมฺเหว ชานาถาติ น สมฺปฏิจฺฉิ ฯ เต ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ยาจึสุ ภนฺเต เวสาลิยํ ตีณิ ภยานิ อุปฺปนฺนานิ ตานิ ตุมฺเหสุ คเตสุ วูปสเมสฺสนฺติ

๕๑

เอถ ภนฺเต คจฺฉามาติ ฯ สตฺถา เตสํ วจนํ สุตฺวา อาวชฺชนฺโต เวสาลิยํ รตนสุตฺเต วุตฺเต สารกฺขา จกฺกวาฬานํ โกฏิสตสหสฺสํ ผริสฺสติ สุตฺตปริโยสาเน จตุราสีติยา ปาณสหสฺสานํ ธมฺมาภิสมโย ภวิสฺสติ ตานิ ภยานิ วูปสมิสฺสนฺตีติ ญตฺวา เตสํ วจนํ สมฺปฏิจฺฉิ ฯ ราชา พิมฺพิสาโร สตฺถา กิร เวสาลีคมนํ สมฺปฏิจฺฉิตนฺติ สุตฺวา นคเร โฆสนํ กาเรตฺวา สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา กึ ภนฺเต เวสาลีคมนํ สมฺปฏิจฺฉิตนฺติ ปุจฺฉิตฺวา อาม มหาราชาติ วุตฺเต เตนหิ ภนฺเต อาคเมถ ตาว มคฺคํ ปฏิยาเทสฺสามีติ วตฺวา ราชคหสฺส จ คงฺคาย จ อนฺตเร ปญฺจโยชนภูมึ สมํ กาเรตฺวา โยชเน โยชเน วิหารํ ปฏิยาเทตฺวา สตฺถุ คมนกาลํ อาโรเจสิ ฯ